RUSKI INWALID

No. 229.

NIEDZIELA. 26 Września. 1820 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Kraiowe: z Zytomirza. Królewstwo Polskie. z Warszawy. Wiadomości Zagraniczne: Prussy. Niemcy. Franciia.

WIADOMOSCI KRAIOWE.

z Zytomirza, 8 Września.

Dzień Jmienin Nayiaśnieyszego Cesarza JMści *Alexandra*, 30 z. m. obchodzony tu był iak nayuroczysciey. Zrana o godzinie 10 wszystkie władze tak cywilne iak woyskowe zgromadziły się do domu JW. cywilnego gubernatora Hrabiego *Giżyckiego* i pod iego przewodnictwem udały się do kościoła katedralnego na nabożeństwo, po którem nastąpiło stosowne do tak pożądaney uroczystości kazanie i *Te Deum*. Tegoż dnia był wielki obiad u JW. Gubernatora, a wieczorem miasto rzęsistem iasniało światłem.

Królestwo Polskie.

z Warszawy, 22 Września.

Od dawna oczekiwany w tuteyszey stolicy, sławny Artysta Kawaler *Thorvaldsen*, przybył tu dnia 19 b. m., a to, iak się iuż dawniey doniosło, dla ostatecznego porozumienia się względem pomnika maiącego się wystawić Bohatyrowi sławney dla nas pamięci JO. Xiążęciu *Jozefowi Poniatowskiemu*. — Wydział sztuk pięknych łącznie z innemi Professorami Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu, z powodu przybycia do Warszawy tego sławnego Artysty, i w chęci okazania mu swego szacunku, dał dla niego dnia wczorayszego obiad.

Raport rady stanu

o dwuletnich czynnościach Rządu, czytany na drugim posiedzeniu Izb połączonych dnia 14go Września r. b.

(Ciąg dalszy.)

Fundusze Edukacyyne.

Dochód Etatowy na rok 1818 z właściwych dochodów szkolnych czynił zł: 366,334 —

Z dopłaty od Skarbu publicznego . . . . . . — 1,180,775 —

Z naymu Budynków . . — 104,827 g. 23.

Tenże dochód na rok 1819 z właściwych funduszów szkolnych czynił . . 368,029 g. 22½.

Z dopłaty od Skarbu . — 1,302,382 g. 17½.

Ogólny fundusz z obu lat zł: 3,322,349 g. 3.
Zalega na funduszach i na Skarbie . . . . . zł: 180,825 g. 8⅓.

Oddzielna składka ze szczupłych opłat od uczniów, która w wielu mieyscach zmnieszoną zostały, wyniosła wraz z remanentem z lat dawnieyszych Summę zł: Pol: 254,676, z których na zbiory naukowe, instrumenta, bibliotekę użyto, zł: Pol: 168,423, a pozostałość później na tenże sam przedmiot obróconą będzie.

Z powyższych wpływów oprócz służby etatowey i potrzeb szkolnych mieyscowych tabellą przyłączoną wyiaśnionych, nadzwyczayne wydatki były następuiące:

Na wystawienie i reparacyie Budów Edukacyynych . . .	zł: 243,363.
Na reparacyią Szkoły Woiewódzkiey w *Kaliszu* . . .	zł: 36,000.
Budowa nowych Gmachów i przerabianie starych . . .	zł: 190,335.
Na zbiory naukowe i Bibliotekę przy Uniwersytecie Warszaw:	zł: 206,137.
Budowy, zakłady i poprawy w Instytucie Agronomicznym .	zł: 330,022.
Urządzenie ogrodu Botanicznego	zł: 70,520.
Sprowadzenie xiąg po zniesieniu zgromadzeń zakonnych, sprzęty i potrzeby naukowe . . .	zł: 60,600.
Urządzenie wewnętrzne Bibliotek i gabinetów . . .	zł: 86,043.
Ogółem	zł: 1,223,019.

Remanent Kassy Edukacyyney łącznie z dawnieyszemi zapasami okazał się . . . . zł: 690,598 gr: 21⅔

Dodawszy pożyczkę z funduszu Budowlanego Miasta *Kalisza* na wystawienie Szkoły tamteyszey zaciągnięto . . . . . . zł 40,000.

Remanent wynosi zł: 730,598 g. 21⅔

Oprócz wydatków w tych latach uskutecznionych i w roku 1820 za kontraktami uskutecznić się maiących, budowle i inne potrzeby nadal przewidziane maią kosztować Z. P. 898,000.

Ze śledztwa i windykacyi różnych funduszów przyczyniono na Etat Edukacyyny rocznego dochodu zł: Pol: 160,089.

Z liczby spraw o fundusze Edukacyyne w Sądach cywilnych i administracyynych, te które są ukończone, pomyślnie na korzyść funduszów wypadły.

Dochodzenie takowych funduszów znacznie ułatwionem zostanie przez nayłaskawszy wyrok Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości dozwalaiący ściągać brakuiące dowody z kraiów Państwa Rossyiskiego do Królestwa Polskiego.

Do tych korzyści, iakich doznaie Duchowieństwo i edukacyia, z udziału troskliwey nad niemi opieki Rządu, łączy się ieszcze potrzeba rozwikłania i zabezpieczenia Summ duchownych na kahałach żydowskich lokowanych, względem czego Izba Poselska w osobney Petycyi u Tronu złożoney, żądała: *aby przyszłemu Seymowi podany został do rozwagi proiekt do prawa, któreby długi kahalne przez opłatę ich, lub ustanowienie opłaty procentów umarzało.*

Rada Stanu łącznie z życzeniem Izb, czuie aż nadto, ile ważną i dobro publiczne interessuiącą iest rzeczą, aby długi kahalne w całym kraiu umorzone bydź mogły, lecz razem przewiduie niepodobieństwo skutku tych zamiarów dopóty, dopóki po ukończonem obliczeniu po Woiewództwach Pogalicyyskich długów kahalnych, podatek familiyny Dekretem Króla Jmci Saskiego Xięcia Warszawskiego w dniu 22 Maia 1810 roku nałożony, i na tamtych gminach żydowskich zalegaiący, na zaspokoienie zaległych procentów, nie będzie wybrany, a wtenczas dopiero skutek użytych w tym celu środków wskaże Rządowi naydogodnieysze sposoby do ogólnego w całym kraiu długów kahalnych umorzenia.

Od skutku zaś pomienionych sposobów zależeć będzie rozwiązanie wniosku, czyli rzecz ta ma bydź przedmiotem prawa Seymowego czyli też administracyynego urządzenia.

Od załatwienia pierwszego, zależy skutek obiektu drugiey petycyi, Izby Poselskiey: *aby duchowni wolni byli od opłacenia podatku od Summ na Kahałach i obligacyiach Austryiackich lokowanych, od których procentu nie pobieraią, i aby opłacone takowe podatki kompensowane im bydź mogły.*

Dla tego własnie wypada pierwey obliczyć długi kahalne, i wybrać zaległość podatku familiynego w tey części kraiu, gdzie Summy Duchowieństwa na Kahałach lokowane wzięte były w administracyią przez Rząd Austryiacki, aby przez opłatę zaległych procentów postawić Duchowieństwo w stanie uiszczenia się Skarbowi.

Tymczasowo zaś aż do ostatniego rzeczy wyiaśnienia, zrobiona iest ulga Duchowieństwu przez wydanie stosownych urządzeń, maiących

za cel zawieszenie podatków, o ile te wypadaią od summ kabalnych.

Wchodząc w rozbiór żądania Izby Poselskiey w inney petycyi wyrażonego: *aby procent od summ wyderkafowanych tak iak dawniey po półczwarta od sta, był postanowiony*, dość będzie przytoczyć krótką treść ustaw kraiowych dawnych i teraźnieyszych, dla przekonania Izb, iż skutek takowego żądania nie byłby ani sprawiedliwym, ani prawnym.

Wszystkie dawne zapisy summ wyderkaffami zwanych były na dobrach ziemskich z procentem siedm od sta zabezpieczone; Konstytucyie Polskie, a szczególniey roku 1775 procent ten do 3 i pół od sta zniżyły, po tym więc roku czynione zapisy, wyższego od 3 i pół nie obeymuią procentu.

Następnie Rząd Pruski pozwolił Duchownym, którzy na 3 i pół procentu przestawać nie chcieli, podnosić kapitały, i na wyższe procenta lokować. Rząd zaś Austryiacki podniósł ie do 5°°. Prawo Seymu Xięztwa Warszawskiego 1811 r. procent prawny w ogólności na pięć od sta oznaczyło, zachowuiąc w mocy swoiey niższe od 5°° procenta od summ, które są na stałych funduszach ubezpieczone.

Prawo ostatniego Seymu w roku, 1818 o procentach, nie naruszyło w niczém obmowy prawa Xięztwa Warszawskiego.

Prosba więc Izby Poselskiey w części odbiera swóy skutek, lecz całkowicie nie mogłaby bydź uiszczoną, bez uchylenia prawa Seymowego, które iako na podstawie słuszności oparte, szanować należy.

(Dalszy ciąg później.)

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Prussy.

z Berlina, 26 Września.

W przeszłą niedzielę 24. b. m. o godzinie 2 z południa odbyły się w zamku Królewskim w pokoiach Fryderyka I. uroczyste zaręczyny Xiężniczki *Fryderyki-Wilhelminy-Alexandry-Maryi-Heleny*, drugiey corki Króla JMści a młodszey siostry Jey Cesarzewicowskiey Mści Wielkiey Xiężney *Alexandry Teodorówny*, z Wielkim Xiążęciem *Pawłem-Fryderikiem* następcą *Meklemburgsko-Szweryńskim*. Ten uroczysty obrzęd nastąpił zaraz po nabożeństwie w obecności Królewskiey i Wielkiego Xięcia JMści Meclembourg Schwerin, niemniey też wszystkich członków nayiaśnieyszey rodziny i wszystkich innych Xiążąt znayduiących się w stolicy oraz innych oboiey płci znakomitych osob, władz cywilnych i woyskowych i Ministrów. Ogodzinie 7mey z południa nowo zaręczeni przyymowali powinszowania, a wieczorem był bal okazały w sali rycerskiey Królewskiego zamku.

Xiąże JMść Królewic *August*, powrócił iuż z podróży swoiey w prowincyiach nadreńskich odbytey.

Niemcy.

z Wiednia 16 Września.

Wielki teatr należący do loteryi wiedeńskiey wygrał winiarz nazwiskiem *Mayer*. Kiedy mu o tém doniesiono, natychmiast dla całey publiczności lubiącey wino, dał wielki festyn, otwieraiąc ieden z sklepów swoich z naystarszym winem.

Xiąże *Gallo* którego dwór nasz nieprzyiął iako posła neapolitańskiego, nieotrzymał także pozwolenia i prywatnie bawić w Wiedniu. Z tey okoliczności wnieść można, że dwór Austryiacki stale przedsięwziął nieprzyznawać *Rządu Węglarzy* (Carbonari).

W Pismach z Stambułu od 20 Sierpnia czytamy że Woyska Baszy Egiptskiego, które iuż weszły do Nubii, puściły się w dalszą podróż przez wielkie pustynie Oazis do Darfur i Dongola, a ztamtąd przeprawią się przez morze *Czerwone*. Ostatki Mameluków schroniły się do Abissynii, gdzie iak słychać potrafiły iuż lud prosty podburzyć. W samym Stambule zaszły ważne zmiany: Minister Spraw wewnętrznych *Kiaia Bey* nagle oddalonym został od mieysca. Wielki Koniussy, Dowodzca Artylleryi i Bostandży Basza podobnymże sposobem usunięci zostali; Dowodca iednakże Artylleryi zaiął mieysce ministra spraw wewnętrznych.

z Szczecina 26 Września.

Dzisiay o godzinie 6. z. południa ukochany nasz Xiąże Królewic następca i namiestnik opuscił miasto nasze.

z Drezna 26 Września.

Pan *La Tour Mobour* poseł francuzki przy dworze tuteyszym, wyieżdza wkrótce w temże znaczeniu do Stambułu.

Drzewa owocowe tak obfite przyniosły płody w Dreznie i w całey Saxonii, iż podobnego nikt urodzaiu pamiętać niemoże. Kosz śliwek mieszczący ośm garcy, niekosztuie nad ieden talar i 8 groszy, a takiż iabłek przedaią po groszy 24 lub naywięcey 30, lecz winnice nasze w tym roku nieczynią wielkich nadziei; przypisuią to niestałey tegoroczney pogodzie i ieśli dłużey taka trwać będzie, winogrona niedóydą potrzebney dóyrzałości.

z Hamburga, 22 Września.

Według urzędowych doniesień z Madrytu, zaraza na wyspie Maiorce znacznie się zmnieyszyła. W St Severo i St Lorenzo od 15 sierpnia niebyło ani iednego zarażonego; lecz w Cap de Pera i w Arte było ieszcze ich kilku i w ostatnim z tych miast od 2 do 15 sierpnia umarło tylko z zarazy 7 osob.

z Oldemburga, 15 Września.

Ostatnie trzy dni spędziliśmy w smutném i bolesnem oczekiwaniu; pozawczora bowiem rozniosła się tu pogłoska, że Xiężna JMść następczyna, która przed kilku iescze dniami zupełnie zdrowa wyieżdżała na przechadzkę, nagle wpadła w straszną gorączkę, spędziła noc całą bezsennie i w wielkich cierpieniach, a od godziny iedynastey utraciła iuż przytomność i w ustawicznych mączyła się konwulsyiach. Ze wszystkich symptomatów należało wnosić, iż cierpiała zapalenie mozgu. Zawsze iednak przyiemną cieszyliśmy się nadzieią, że iey młodość, pilność i doskonałość lekarzy, przezwyciężą moc choroby; lecz niestety dzisiay po obiedzie rozległa się naysmutnieysza i naybolésnieysza wiadomość: „Ukochana Xiężna nasza iuż się przeniosła do wieczności.« Synowa monarchy naszego kochana nayczuley od oyca, kochaiąca go wzaiemnie, ubóstwiana od Xięcia małżonka swoiego, szanowana i czczona od ludu, Czuła matka nadto młodych i nieczuiących iescze tey straty córek, opiekunka sierot, pocieszycielka nieszczęśliwych, słowem Xiężna, która była pieszczotą rodziny a chlubą ludu swoiego, w wiośnie młodości iak kwiat zimnym zwarzony wiatrem upadła. Któż wysłowić potrafi te czucia, które się we wszystkich rozlały sercach, kto opisze tę bolesną stratę, którey nic nagrodzić niepotrafi!

Zeszła Xiężna *Adelaida* z domu Anhalt Bernbourg-Schaumbourg urodzona w roku 1800 23 dnia lutego, weszła w śluby małżeńskie z Xiążęciem naszym następcą, *Pawłem Ferdynandem* w roku 1817 czerwca 24, zostawiła po sobie dwóch małych córek. —

FRANCYIA.

z Paryża, 22 Września.

Rada Ministrów zbiera się teraz i zasiada prawie co dzień. Powszechnie rozumieią że sprawy neapolitańskie i portugalskie, są po większey części przedmiotem tych obrad.

Zeszły Xiąże *Valmy* (Marszałek *Kellerman*) zrobił przed śmiercią następuiący testament: „Niech mi wzniosą nayprostszy pomnik na polach *Valmy*, tam ma bydź złożone moie serce z następuiącym napisem: Tu polegli z chwałą mężni zbawiciele Francyi dnia 20 Września 1792 roku. Ten co im dowodził w dniu tym pamiętnym, Marszałek *Kellerman*, Xiąże *Valmy*, po upłynieniu 28 lat oswiadczył swoią ostatnią wolę, życząc aby iego serce spoczywało przy zwłokach iego towarzyszów broni.—Do Mera miasta *Valmy* przesłał dnia 31 Lipca następuiące pismo: „Proszę Pana Mera o kupienie dla mnie dwie kwadratowych stop ziemi, dla zbudowania pomnika, pod którym serce moie spoczywać będzie, to zaś syn móy WPanu wręczy. Nieznaydzie one zapewne lepszego i zaszczytnieyszego na wieczny spoczynek mieysca, iak wśród towarzyszów broni, co w pamiętny dzień 20 Września 1792 roku legli za oyczyznę.« Gdy otwarto iego zwłoki, uyrzano, iż wszystkie żyły krwiste w goleniach iego, zamieniły się w chrząszcze. Zapewne to było przyczyną, iż ciągle się skarzył na zimno w nogach.

Z powodu ostatnich wypadków w Portugalii czytamy w dzienniku *konstytucyynym* co następuie: „To mocarstwo zależało zupełnie od Anglii, wszystkie iego bogactwa, płody rękodzielni, wina i t. p. były w ręku Anglików. Ci zaś dostarczali Portugalii innych potrzeb życia i zbytku, iako to sprzętów domowych, sukien i materyy różnego gatunku. Przemysł wewnętrzny, zupełnie był zaniedbany, a ustawiczne uciśnienia, co chwila grosiły całkowitem zubożeniem. Dwie główne kompanie handlowe Angielskie w Lizbonie i Porto, przesyłały do Londynu wszystkie bogactwa Portugalii, i oddawna iuż wzbudzały powszechne w mieszkańcach iey nieukontentowanie. Jenerał Angielski Lord *Beresford* dowodził woyskiem portugalskiem, w którem blisko 400 oficerów Angielskich znaydowało się.«

W PETERSBURGU.

w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.